

Phan Cyril 'Kongo' trên Báo FORBES

Nghệ sĩ Phan Cyril 'Kongo' lại được đề cao trên báo FORBES và tiếp tục giúp người Việt Quốc Gia Hải ngoại được hãnh diện.

Điểm đặc biệt, nguyên nghệ sĩ họ Phan, con trai trưởng của TS Phan Văn Song, hiện cùng định cư tại Pháp, lại là một trong những cha đẻ 'sư trưởng' của nghệ thuật 'graffiti ~ vẽ tường', xuất phát từ những khu nghèo nàn, nơi các tài năng trong hoàn cảnh túng thiếu đã không hề có phương tiện để 'nói' lên quan niệm nghệ thuật của mình, ngoài mấy bức tường bỏ hoang và hoen ố mà cũng chẳng ai thèm đoái hoài nghĩ tới!

Nhưng trong một cửa những trở trêu của định mệnh, giới thượng lưu vùng tiền như 'nước' thì nay lại đâm ra 'mê' loại nghệ thuật 'vẽ tường' này. Và từ đó, thế giới cùng người Việt Hải ngoại chúng ta, đã có Phan Cyril 'Kongo'!

Dưới đây là bài chuyển ngữ của phóng sự viết bởi Y-Jean Mun-Delsalle, một nhà báo chuyên về nếp sống xa hoa thượng lưu trên thế giới, được đăng trên báo FORBES, Mục ForbesLife trong tháng 7 năm 2015.

Lê Bá Hùng, Canada

<http://lehung14.wordpress.com/about/>

<http://vietenglishtranslation.wordpress.com/>

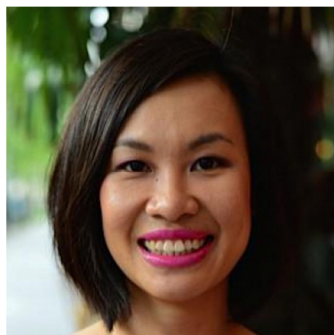
*****

LIFESTYLE 7.2.2015 @ 11:28AM395 views

Overflowing With Color, Energy And Optimism, Kongo's Graffiti Art Speaks About Living In The Moment
Chan Hòa Đầy Màu Sắc, Sức Sống Và Niềm Lạc Quan, Nghệ Thuật Vẽ Tường của Kongo Nói Lên Hạnh Phúc Đương Thời

<http://www.forbes.com/sites/yjeanmundelsalle/2015/07/02/overflowing-with-color-energy-and-optimism-kongos-graffiti-art-speaks-about-living-in-the-moment/>

Người viết: Y-Jean Mun-Delsalle

Xin chào các bạn cùng đến với thế giới của tôi, nơi nghệ thuật, thiết họa, văn hóa và xa hoa xa xỉ cùng nhau giao hưởng.

Tôi đã là một người viết cùng biên tập chuyên về nếp sống xa hoa từ 10 năm nay, và điều này đồng nghĩa là tôi đã gặp được các nhân vật nổi tiếng có ảnh hưởng trong các xã hội và tôi cũng đã từng lên lời vô được hậu trường để có thể quan sát các thợ thủ công vào hạng bậc thầy sáng tạo ra mọi thứ, từ những chiếc đồng hồ hiệu Cartier tới các xách tay nhãn Moynat, rồi nào là xe hơi hãng Rolls-Royce với du thuyền của Riva. Tôi đã từng kề vai với những tên tuổi nổi tiếng nhất về hàng xa xỉ, từng dự tiệc với các

người nổi danh và cũng từng la cà chung theo các nghệ sĩ và các nhà thiết họa hấp dẫn nhất của đương thời, trong khi vẫn theo dõi các ngôi sao đang lên về nghệ thuật, thiết họa, kiến trúc, làm đồng hồ và nữ trang. Để viết các bài về cách sống 'lifestyle', tôi đã từng phỏng vấn những nhân vật như là Monica Bellucci, Ralph Lauren, Giorgio Armani, Frank Gehry, Shigeru Ban, Karim Rashid, Marc Newson, David LaChapelle và Yue Minjun, cùng chia sẻ những khám phá cùng hiểu biết của tôi với các độc giả của các báo Robb Report, T Magazine, Artinfo.com, Watch International, The Peak, Asia Tatler, Prestige, Plaza Watch, Manifesto, Art Republik và The Straits Times, cùng một số khác nữa. Tôi quả đang có cái công ăn việc làm tuyệt nhất trên thế giới.

Amour Sans Frontiere, mixed media, 120 x 120 cm, 2015
Tình Yêu Vô Biên Giới, nghệ thuật hỗn hợp
(Photo courtesy of Kongo ~ Hình do Kongo cung cấp)

Khi bắt đầu vô tội vạ tới Bagnolet, phía đông của Ba-lê, thì tôi bèn có cảm giác rõ ràng là mình đã không còn ở thủ đô nước Pháp nữa. Khắp mọi nơi quanh tôi cũng đều là đầy các hình vẽ trên tường. Không, đây không phải là một hình thức phá phách nơi công cộng, nhưng chính lại là những sáng tác nghệ thuật đã được cho phép thực hiện bởi một thành phố có được đầu óc cấp tiến – biết nhìn nhận cá tính và chiều sâu trong xã hội của phong trào nghệ thuật đường phố – mà đã giúp bùng sáng lên cực kỳ muôn trùng nào là màu sắc, để giúp cho cái vùng ngoại ô của Ba-lê này không còn bị buồn chán và đầy về âm u. Khi tôi vô xưởng vẽ của Phan Cyril, nghệ sĩ thường được nổi danh hơn với cái tên trên đường phố là "Kongo", tôi mới khám phá ra được đó chỉ là một căn phòng cỡ trung bình, với một bảng hiệu xe 'metro' được giữ lại treo trên tường và hàng tá sáng tác về nghệ thuật 'graffiti' san sát trên trần của nhiều nghệ sĩ mà cũng đã từng đến sinh hoạt ở đây, còn nền nhà thì đầy những tấm thảm cũ mèm được điếm tô đầy giọt sơn rơi rớt. Vừa chạy máy để giặt áo quần, vừa nhấm nháp trà, trong khi nhạc 'rock' thì âm ỉ vọng lại từ phía trong, người nghệ sĩ 46 tuổi đã tiếp chuyện với tôi trong một chiếc áo trắng loại dùng trong phòng thí nghiệm, choàng bên ngoài cái quần 'jean' vệt đầy sơn, mặc chung với một chiếc áo gi-lê bằng len dày. Xưởng vẽ này, biệt danh là "Narvaland", thuộc quyền sở hữu của Hiệp Hội Kosmopolite – mà ông đồng sáng lập – nên ông cũng tới dùng chung với các nghệ sĩ khác, và chỉ đến đây để thực hiện các tác phẩm có khổ lớn, trong khi tại cái xưởng thứ hai nhỏ hơn của nghệ sĩ, nơi đầy cửa sổ tràn ngập ánh sáng ở L'hay-les-Roses, vùng ngoại ô phía nam của Ba-lê, nơi hai người phụ tá đang rất ư là bận rộn, mới là nơi mà ông chuyên tâm hoàn thành các tác phẩm khổ nhỏ hơn trong cái không gian có thể gọi là của riêng của mình. Xưởng vẽ Kosmopolite thì gần như là một ngã ba đường về văn hóa mà các nghệ sĩ 'graffiti ~ vẽ tường' từ khắp nơi trên thế giới có thể đến sử dụng khi họ cần thực hiện một bức tranh – họ biết rõ là sẽ có một địa điểm sẵn sàng chờ đón họ sáng tác.

Nhà nghệ sĩ Pháp-Việt hãnh diện khoe với tôi về phẩm chất của các vật liệu mình dùng – rất nhiều là toàn sản phẩm của Pháp hay Thụy Sĩ – nhằm bảo đảm cho việc bảo trì được trong lâu dài các bức

tranh của mình. "Đối với tôi thì nghệ thuật 'graffiti', tức là bộ môn vẽ lên một bức tường nào đó, để rồi ngày ngày hôm sau vẽ nữa thêm lên, thì cũng chả sao cả. Đó là luật chơi mà. Mặt khác, khi tôi vẽ thì luôn luôn có một tiến trình", ông bèn giải thích cho tôi.

Sau một lớp 'acrylic' Gesso cực mịn (làm nền để tranh sẽ khỏi bị nứt) hầu chuẩn bị các khung tranh sơn được căng bằng 'linen ~ vải gai' (vải gai là một vật liệu trường tồn mà không tan rã hay bị đóng mốc), ông vẽ với các loại 'acrylics' hiệu Lasco hay hiệu Goldenhay, hay với các bình sơn xịt hiệu MTN, để rồi kết thúc các tác phẩm nghệ thuật với một lớp phủ Capaplex không màu và một chất sơn dầu bằng 'satin'. Ông giới thiệu các khung bằng gỗ quá khổ nhằm phù hợp với loại tranh của ông, mà có thể lại kéo căng ra chỉ bằng một cái nút thật là đơn giản, nếu bức tranh bị méo hay bị chùn lại.

Interaction Forte, mixed media, 160 x 160 cm, 2015
Liên Tác Mạnh, nghệ thuật hỗn hợp
(Photo courtesy of Kongo ~ Hình do Kongo cung cấp)

"Lúc còn ở tại châu Á, tôi đã không thể nào tìm ra được loại vải sợi", ông nói. "Tôi chỉ thích các vật liệu cổ điển, nhưng nghề dệt loại vải này thì nay không còn nữa. Nó nguyên phát xuất từ phía bắc của nước Pháp vào thế kỷ 19, do đó, loại vải 'linen' này rất ư là hiếm hoi. Tôi đã không thể có được cái 'kiểu' thuần túy Pháp đó ở Á châu. Tôi đã có cơ hội để học vẽ ở Pháp và, dù muốn hay không, chúng ta rất khéo léo, cho dù đó là về cách làm khung, về cách căng vải lên khung, về cách dệt, về các loại sơn màu, về các chất 'acrylics' – tức là những tiêu chuẩn rất ư là căn bản về hội họa. Ở Trung Hoa, về mực và sứ thì cũng khá tốt thôi, nhưng tôi đã không thể nào tìm được vật liệu dùng cho tranh vẽ, mặc dù mọi thứ thì cũng đã rẻ hơn nhiều. Cuối cùng, thì tôi quyết định phải về lại Ba-lê để sáng tác. Tôi sẽ có tất cả mọi thứ sẵn sàng cho tôi thôi".

Kongo bèn quay qua sáng tác ở đây, tại Pháp, và sau đó cũng đi ra ngoại quốc để triển lãm và bán tranh. "Người châu Á thì lại nhạy cảm hơn người ở đây. Tại Pháp thì tôi chỉ ở trong xưởng vẽ của tôi", ông điềm nhiên nói vậy. Tuy vậy, trước đây nghệ sĩ cũng có mở một văn phòng cũng dùng để trưng

bày tác phẩm của mình tại Hồng Kông, nhưng đã phải đóng cửa, sau khi nhận ra được là những người ở đó không hoàn toàn hiểu được cái môn 'graffiti ~ vẽ tường'.

"Nói chung thì người dân Hồng Kông đa số chỉ là người bất chước mà thôi. Tôi từng nghĩ chính họ đại diện cho tinh túy về văn hóa tại châu Á. Và tôi đã sai lầm. Tôi nhận ra được là Singapore và Thượng Hải gần đây đã vượt qua Hong Kong về môi trường văn hóa. Bạn có thể hoàn thành các dự án rất nhanh chóng tại hai thành phố này, và nếu bạn đánh trúng thị hiếu của thị trường, thì bạn sẽ thành công liền tức khắc, trong khi ở Hồng Kông, thì tôi đã từng thực hiện tới cả ba cuộc triển lãm mà toàn chỉ là bỏ tiền túi ra mà không thu lại được gì cả. Tôi đã từng phải chuẩn bị các dự án, đi gặp rất nhiều người, đi ăn uống nhậu nhẹt, rồi đã bị lên cân, nhưng rốt cuộc cũng đã không thành công được. Quả là cực kỳ khó khăn".

Khi đưa tôi ra ngoài xưởng vẽ để giới thiệu cho tôi các tranh vẽ trên đường phố của mình gần đó thì chúng nay đã không còn nữa, không phải vì các nhà chức trách đã sơn che lại chúng, nhưng bởi chính đó mới là tinh túy của 'graffiti ~ môn vẽ tường', loại *tác phẩm nghệ thuật phù du trong cái không gian đô thị* – ngày hôm nay có đây, ngày mai thì không còn nữa – và đó chính cái triết lý riêng của nghệ sĩ Kongo, nhằm chia sẻ, trao đổi và chuyển tiếp, tạo một nơi mà các nghệ sĩ đã thành danh sẽ nhường chỗ cho các tài năng trẻ hơn, hầu giúp họ có cơ hội để khiến các bức tường và các tòa nhà trong thành phố bừng sống trở lại.

Nghệ sĩ đã lái xe đưa tôi đi vòng quanh để giải thích về các tác phẩm của muôn trùng là khuynh hướng và đề tài, từ những sinh vật cực kỳ hoang dại theo kiểu vẽ các người đẹp da đỏ Mỹ, bởi Saile từ Chí- lợi, Entes từ Peru, Milu Correch từ Argentina, Pwoz từ Guadeloupe, Skio từ Ba-lê, Monkeys từ Barcelona, Seyb và Alex từ Ba-lê, THTF từ Lyon, Farm Prod từ Brussels, Klash, Maeik, Peter và Markus từ Amsterdam và Fenx từ Ba-lê. Sau đó thì nghệ sĩ bèn thảo luận về Kosmopolite, mà cũng là tên của một đại hội về nghệ thuật trên đường phố được tổ chức hàng năm bởi nhóm M.A.C., mà ông cũng là thành viên – cái nhóm được coi như là một trong những diễn đàn để giới thiệu hay nâng đỡ các nghệ sĩ trẻ thuộc trường phái 'graffiti ~ vẽ tường' đến từ khắp nơi trên toàn thế giới. Cuộc cách mạng về màu sắc ở đô thị này đã bắt đầu ở Bagnolet – cái thành phố mà tên tuổi đã cùng đi kèm với cái buổi đại hội ngay từ lúc ban đầu vào dạo năm 2002 – rồi đã đơm nét quốc tế từ năm 2009 và nay thì đang đi vào kỷ niệm thành lập lần thứ 13.

Time Dilation, mixed media, 100 x 200 cm, 2015
Sự Co Giãn Của Thời Gian, nghệ thuật hỗn hợp
(Photo courtesy of Kongo ~ Hình do Kongo cung cấp)

Nhờ nghệ thuật 'graffiti', Kongo đã có thể để lại dấu ấn của mình trên mọi vật liệu – cả tường vách, khung vải, cửa kính cửa hàng, thân cây, xách tay, khăn choàng hay luôn chai đựng 'champagne' – và rồi đã có thể trở lại chốn cũ theo cách riêng tư của chính mình. Ông khoáng sáng kiến có thể cướp được

một đối tượng tầm thường hàng ngày và biến nó thành một tác phẩm nghệ thuật, như cái bức tường xây bằng than khối cũ mềm được dựng lên chỉ để giấu sự nghèo hèn để rồi biến nó thành một cái gì đó mà sẽ giúp cho cuộc sống tươi mát đẹp hơn nhiều. Tuy nhiên, nghệ thuật 'graffiti ~ vẽ tường' thì lại không phải là một cái gì đó mà bạn có thể đơn giản nghiền ra được, để rồi từ ngày này đem dùng cho một ngày khác. Phải mất rất nhiều năm để một nghệ sĩ 'graffiti' mới có thể khám phá ra được bản sắc tạo hình của mình, rồi cày cục từ từ dựng nên cái thế giới đặc trưng cho toàn bộ những tác phẩm của mình. Bắt đầu sự nghiệp của mình như là một nghệ sĩ tự học gần 30 năm trước đây, phong cách của Kongo là kết tụ của bao năm kinh nghiệm vẽ tranh 'graffiti' trên đường phố. Chính những cái chữ đó, mà đã từng là một vấn đề cho người nghệ sĩ thời còn là học sinh, lại đã trở thành nguồn cảm hứng, cái đề tài gợi hứng cũng như là quan niệm nhân sinh của ông, và bây giờ thì người nghệ sĩ vẫn đang cứ thách đố chơi đùa với chữ nghĩa để xem rốt ráo tận cùng, rồi sẽ ra sao?

One Love One Destiny, mixed media, 120 x 120 cm, 2015
Tự Thương Bản Mệnh, nghệ thuật hỗn hợp
(Photo courtesy of Kongo ~ Hình do Kongo cung cấp)

Các chữ vẽ của người nghệ sĩ đã đâm ra như có hồn và có một cuộc sống của riêng chúng. Những biểu tượng qua tranh vẽ của các mẫu tự đã có thể dung hòa được hội họa với đã tự, đôi chỗ đọc được, đôi chỗ thật ư là đầy vẻ huyền bí lúc những khi nhỏ giọt xuống, có khi tròn, hay cạnh góc, bị đè nén, rồi kéo mãi ra, thật là linh động, rồi lại đâm ra cứng nhắc, vượt bay lên cao, để rồi hệt hăng rớt xuống, bung vỡ lan tỏa hay lại tung đưng vào nhau, nhưng luôn luôn đầy niềm vui ca và khiến người thường ngoạn nắm được ý tưởng của người nghệ sĩ. "Graffiti, chỉ là chữ nghĩa mà thôi", ông đã tâm sự. "Mà chữ nghĩa thì chỉ là thơ phú mà thôi. Chúng chỉ là những hình dạng mà ta có thể tái tạo lại trong khi viết một mặt mã nào đó. Ta có thể tái tạo lại tất cả mọi chữ đó. Tôi đã dùng chữ để mà vẽ chân dung. Tôi chuyên chú và tập trung vào các danh từ, các chữ cái, các vụ nổ bùng, các buổi pháo bông, luôn cả những bó hoa, và cả luôn các màu sắc, vui ca, lẫn nỗi niềm lạc quan. Khi vẽ, tôi chỉ muốn ca tụng sự sống, cùng nỗi niềm ham muốn sẽ được tự do mà sống, sẽ không hề bị một giới hạn nào đó kèm kẹp được. Đó cũng là lý do tại sao tôi đâm ra đi vẽ trên tường, cũng như lý do là cái khung vải đã từng bó tay tôi, trên một phương diện nào đó. Khi được vẽ trên tường, tôi cảm nhận được mình nay hoàn toàn tự do, nhất là khi mình có thể dùng bình sơn để xịt, hầu có thể vẽ được ở bất kỳ trên mọi thứ và mọi

nơi”. Tuy nhà nghệ sĩ cũng đã bắt đầu vẽ trên vải vào dạo năm 1990, và nay đang có trưng bày trong những phòng triển lãm và cũng có bán đấu giá, ông cũng vẫn không hề phải lo lắng về việc mất uy tín trong giới trên đường phố, bởi vì ông vẫn sinh hoạt trên các đường phố và cũng sẽ không bao giờ rời xa nguồn gốc cũ của mình đâu.

Khi vẫn còn là một nghệ sĩ trẻ thôi thì các sáng tác rất ư là đầy đặc tính nổi loạn của ông cũng đã tràn ngập các mặt tiền và tường vách từ Ba-lê tới Nữu-ước, rồi Ba-tây và Hồng-kông. Dạo đó, nghệ thuật ‘Graffiti’ đã không dễ dàng được chấp nhận và bị coi là một hình thức phá hoại vào giữa thập niên 80, do đó ông đã gặp rắc rối với cảnh sát. Tuy nhiên, sau bao nhiêu năm cứ tiếp tục bị nhận giấy phạt vạ, nhà nghệ sĩ vẫn chưa bao giờ từng chịu chấp nhận nghệ thuật ‘graffiti’ như là một hình thức phá hoại, nhưng lại như chính là một món quà, do từ việc mình đã chỉ vẽ trên những bức tường cũ, đã tự mua nguyên liệu, đã tự nguyện cống hiến thời giờ làm việc và đã làm đẹp dùm thành phố bằng một công trình nghệ thuật mà công chúng có thể chiêm ngưỡng miễn phí được. Theo thời gian, môn ‘graffiti’ đã trở thành một hình thức nghệ thuật đường phố của cộng đồng và chính quyền cũng đã nhận ra được khía cạnh tích cực và đã bắt đầu hợp tác với các nghệ sĩ trong việc sáng tác. Kongo đã chuyển từ đường phố vô đến bảo tàng viện vào năm 1991 khi ông triển lãm chung với bạn bè tại Trung tâm Pompidou ở Paris (lúc đó, họ hãy còn rất trẻ, lại ngây thơ nhưng tự tin, cũng như đã không nhận ra được tầm quan trọng được triển lãm tại cái viện bảo tàng nghệ thuật lừng danh đương thời này), để rồi sau đó, họ cũng cùng nhau tổ chức nhiều buổi triển lãm khác, nhưng chỉ mãi 20 năm sau, vào năm 2011, thì ông mới đã tổ chức cuộc triển lãm riêng đầu tiên của mình tại một phòng trưng bày nghệ thuật.

Ville de Lumiere, mixed media, 160 x 160 cm, 2015
Đô Thị Ánh Sáng, nghệ thuật hỗn hợp
(Photo courtesy of Kongo ~ Hình do Kongo cung cấp)

Cuộc sống cùng sự nghiệp nghệ thuật của Kongo đã là kết quả của một chuỗi dài những cuộc gặp gỡ và kinh nghiệm. Ông vẫn luôn sống như một người du mục, đi đây đi đó và nhân tiện cũng lượm lặt mọi thứ từ nhiều nền văn hóa khác nhau, luôn luôn trong trạng thái biến chuyển đổi thay, và ngày nay

thì hàng năm cũng không trụ lại lâu hơn là sáu tháng trong đô thị Ba-lê. Sau khi chào đời tại Toulouse vào năm 1969 với người cha Việt và người mẹ Pháp, gia đình ông đã về sống tại Việt Nam khi ông chỉ mới có sáu tháng, lúc mẹ ông được thu dụng như là một công chức. Khi Sài Gòn bị sụp đổ thì ông đã lên sáu, và cha ông đã bị bắt giam trong một trại học tập cải tạo và mẹ ông đã phải đưa lậu ông ra khỏi Việt Nam dưới một lý lịch giả mạo. Mãi ba tháng sau ông mới đến được Pháp mà vẫn không có giấy tờ tùy thân vì chỉ là một người tị nạn, nạn nhân của cuộc chiến Việt Nam và đã về ở với ông bà ngoại tại một khu phố lao động ở Ariège thuộc miền nam nước Pháp, nơi mà người dân chưa hề bao giờ đã có thấy được một người Á châu. Rồi, vì chỉ là một cậu bé nhút nhát mà lại còn không nói được thông thạo tiếng Pháp, ông đã cứ bị bắt nạt mắng chửi nào là "gook" và "đồ Tàu bẩn thỉu" và liên tục đã phải đánh lộn ở trường – phương cách tỏ ý duy nhất của ông lúc đó đã chỉ là vẽ và đánh lộn.

Và rồi mọi sự đều đã đổi thay khi mẹ của ông được chuyển đến Brazzaville ở Congo, nơi ông đã được quen biết với nền văn hóa hip-hop và không còn bị xem như là một người mới nhập cư hay tị nạn chính trị. Ông bèn thực sự mới nói được là bắt đầu sống ở đó và nhân đó, cũng cùng có một đời sống văn hóa. Nhờ từng sống ở Phi châu từ tuổi 13 đến 18, biệt danh "Kongo" của người nghệ sĩ chính là một hình thức ghi ơn đánh dấu một phần đời ấu thơ mà ông trân quý nhất. Khi sống giữa những người châu Phi, cùng với bao nhiêu là sắc dân pha trộn cùng sử dụng rất là nhiều ngôn ngữ khác nhau, nào là con cái của các đại sứ và các doanh nhân, những người đi đây đi đó rất nhiều, ông tự cảm thấy thoải mái mà lại còn tận hưởng được tràn đầy cái sức sống chung quanh. Ông nhớ lại "Kinh nghiệm của tôi tại Brazzaville, nơi mà tôi tiếp xúc được với những người thuộc một nấc thang khác trong xã hội, đã cho phép tôi mở mang đầu óc và có được một triết lý khác về đời sống". Sau đó, ông trở về Pháp vào cuối thập niên 1980 và rồi đã khám phá ra được nghệ thuật 'graffiti ~ vẽ tường'. Ông đã nhập cuộc đúng ngay giữa dòng 'hip-hop và tất cả bạn bè của ông thì cũng toàn nào là vũ công, ca sĩ, văn sĩ hay Disk Jockey (phụ trách chương trình để nhạc phát thanh). Bị ấn tượng với nghệ thuật 'graffiti' tại Ba-lê, ông cũng bèn bắt đầu dùng nó để nói lên tâm tư bản thân – ông đã cần phải mộng mơ và sống với óc tưởng tượng của mình. 'Grafitti' đúng là như đã có chỉ để dành riêng cho ông: Cyril thì quá nhút nhát, trong khi Kongo thì đi khắp nơi để vẽ. Do đó, như là một trong những người đề xuất tiên khởi của nghệ thuật non trẻ 'graffiti' tại Pháp mới chào đời – mà đã được xuất cảng sang Ba-lê vào đầu những năm 1980 – ông đã bắt đầu vẽ vào khoảng năm 1987.

"Cái khí lực quá ư là mạnh nên đã hút tôi dính cứng vô đó luôn", Kongo đã hồi tưởng lại. "Thời đó thì chưa có Internet. Chỉ một bức ảnh nhỏ từ Nữu-ước còn đáng giá hơn là vàng đối với chúng tôi. Đó là thời kỳ của các tạp chí và các ấn bản tài tử về những hiện tượng văn hóa đặc biệt 'fanzines'. Chỉ một phóng ảnh đen trắng của một mảnh nhỏ 'graffiti' thì cũng rất có ý nghĩa. Chúng tôi đã không ráng để cùng làm giống nhau, nhưng chỉ để ráng hiểu cái khí lực đó nhiều hơn một chút nữa thôi. Nữu-ước đã có một cái gì đó mà chúng tôi không hề có: họ vẽ được trên các chuyến tàu điện ngầm, mà xem lại thì quả là những phòng triển lãm lưu động đang cứ băng suốt qua lại thành phố cả trên 10 lần một ngày, đi từ điểm A đến điểm B, từ Bronx đến Đảo Staten Island. Đạo đó, tức là khoảng cuối thập niên 1970, thì hệ thống tàu điện ngầm bị phá sản. Các đoàn tàu thì hư nát, nên khi một nghệ sĩ vẽ lên các toa xe thì các đoàn tàu, trong thời gian một cho tới cả hai năm như thế, cứ tiếp tục băng xuyên thành phố với tên của người nghệ sĩ vẽ trên đó. Cái khí lực đó quả là thật tuyệt vời và đã giúp chúng tôi có thể hét lớn lên trong một phương sách sáng tạo, chứ không hề mang tính cách phá hoại chút nào cả". Đối với ông, nghệ thuật này đã thực sự tạo ra một sự rung cảm tích cực ngay trên các đường phố – đó là một biểu tượng của tự do và cũng là ghi nhận sự hiện diện của các khu ổ chuột, nơi mà người dân nghèo nàn đã đang lành mạnh cạnh tranh với nhau, và cũng đang được khuyến khích bởi mọi người xung quanh họ, hầu luôn luôn tiếp tục cải tiến không ngừng.

Hara-Kiri, mixed media, 200 x 200 cm, 2015
Tự Sát Nhật Hara-Kiri, nghệ thuật hỗn hợp
(Photo courtesy of Kongo ~ Hình do Kongo cung cấp)

Trong cố gắng mưu tìm sinh kế, cậu học sinh bỏ ngang nhà trường từ cấp trung học, đã không bao giờ dám nghĩ là bộ môn nghệ thuật này rồi đây sẽ đưa mình đi khắp năm châu và các bức vẽ 'graffiti' trong các bãi rác vùng ngoại ô Ba-lê rồi sẽ nổi tiếng vượt luôn biên giới của quốc gia, và là cậu cũng sẽ trở thành một nghệ sĩ được trọng vọng, mà các tác phẩm nay đáng giá khoảng 5000 € mỗi thước vuông, tùy vào đã được sáng tác theo cách nào và có hiếm hoi hay không. Kongo và đồng nhóm đã nổi danh nhờ đã từng vẽ trên khắp mọi bức tường lớn nhất của Ba-lê, và rất nhanh sau đó thì họ cũng đã bắt đầu lên đường, những khi được mời đi khắp Âu châu rồi cũng đến Nữu-ước, nhân đó đã gặp được các nghệ sĩ 'graffiti' khác của khắp thế giới. Cũng như hiện nay, ông thường trở về thăm Guadeloupe, nơi nghệ sĩ có sáu người con đang sinh sống. Ông không hề sáng tác tại đó, mà chỉ dành thời giờ để hưởng cái hạnh phúc gia đình, rồi đi leo lên ngọn núi lửa hay đi dọc sông vào mỗi buổi sáng sớm. Như vậy, ông đã có thể hồi tưởng, phân tích những gì đã từng xảy ra, và rồi 'sạt bình điện' lại, ngõ hầu có thể đem lại an bình cho cuộc sống cá nhân, vì nhà nghệ sĩ sợ rằng nếu không thì mình sẽ bị hụt hơi cùng cạn hết ý mà thôi. Ông tiết lộ, "Chính nguồn khí lực đó đã vừa cưỡng thúc vừa giúp tôi tiếp tục sáng tác, và cũng do đó, chính nó cũng đã được bồi dưỡng. Nó là vô thường; điều cụ thể duy nhất rút cuộc chỉ là sự sáng tạo đang hiện thực ngay trên các khung vẽ, nhưng cũng phải thú nhận là việc này sẽ không thể có được nếu mà đã không có cái nguồn khí lực đó".

Trong khi cứ thênh thang đi rong chơi khắp nơi mà cũng không hề ngừng tay sáng tác, (Kongo đã hoàn thành từ 100 đến cả 200 tác phẩm mỗi năm), nhưng chính tại Hồng Kông thì nhà nghệ sĩ mới lại gặp được Eric Delannoy, người đã yêu cầu ông tô điểm thêm dùm chiếc mũ đã cầu của đứa con trai. Vì luôn luôn với bản tính tò mò, và cũng rất thích làm quen người lạ để cùng thảo luận, ông đã đồng ý. Họ bèn kéo ghế, gọi ra 'pizza' cùng bia, và rồi thì người đàn ông Pháp này sẽ cứ không ngừng hỏi ông câu này qua câu khác. Kongo đã đoán đươg sự chỉ là một anh cớm thôi, nhưng ông ta lại nói mình nguyên là giám đốc của công ty Hermès Hồng Kông và Ma-cau. Cuối cùng, họ đã trao đổi chi tiết để liên lạc với nhau về sau này và Kongo thì bèn trở về nhập bọn với bạn bè mà lúc đó đang đi vẽ tại khu Lan Kwai Fong của Hồng Kông. Ông đã tin chắc là mình vừa mới bị gặp một sư phụ về nói dóc. Còn người bạn mà vẫn lâu nay sống ở Hồng Kông bèn vắn lại, "Nè Cyril, đừng gặp ai cũng cứ bắt chuyện

đi. Sao gặp ai thì cũng hàn huyên được vậy. Ở đây thì họ cũng sẽ kể đủ chuyện mà thôi – toàn chỉ là một đám ham nói, mà lại còn chỉ biết nói láo mà thôi. Anh có biết không? Thăng cha đó chỉ muốn có được một chiếc mũ do bạn tô điểm, vậy thôi". Nhưng cái ông bạn hiền này quả là quá ư sai lầm. Đôi lúc, lịch sự với người dung thì rốt cuộc cũng rất ư là đáng giá.

The Graff Hermès silk twill carré designed by Kongo
Khăn Choàng nữ bằng lụa do Kongo thiết họa
(Photo Hình của Dominic Khoo)

Kongo đã được giao toàn quyền phụ trách trang trí các khung kiếng trưng bày của một cửa tiệm Hermès tại Hồng Kông, và sau đó thì đã được mời hợp với Pierre-Alexis Dumas, Bali Barret và Christine Duvigneau – ba bộ óc sáng tạo của Hermès mà đã có thể hiểu được ‘graffiti’ hơn là một số nhà quản thủ bảo tàng viện, mà đã ngay lập tức nhận ra được quyền lực của mấy cái chữ viết và cách viết chúng xuống – và họ đã hỏi ông liệu có quan tâm đến việc thiết họa một chiếc khăn lụa choàng nữ cho họ không. Sau cả ba năm cộng tác thì nhãn hiệu Graff Hermès, chuyên về loại khăn choàng nữ đầy nét nổi loạn với những màu sắc rực rỡ đặc biệt hoàn toàn mang nét chấm phá của riêng Kongo, đã được tung ra thị trường vào năm 2011 và đã tức thì thành công rực rỡ được bán sạch trên toàn cầu. Nghệ thuật đường phố khi được đưa lên y phục đã xóa bỏ giới hạn của cả ‘graffiti’ lẫn thời trang, với Kongo cùng Hermès chung nhau chia sẻ một triết lý về phẩm chất, về thủ công nghệ, về nét phóng khoáng và cái khả năng gây bất ngờ. Đối với một người trước đây chưa từng biết gì về thế nào là xa xỉ, Kongo đã lại giúp cho một thương hiệu mà mình từng nghĩ chỉ là cho các “bà già”, được trẻ trung hóa lại và, cũng do đó, người ta đã bắt đầu lưu tâm đến nghệ thuật của Kongo vì sự hợp tác khó lường này, và cũng nhờ vậy, người nghệ sĩ đã được các nhà sưu tập tin tưởng, mà nhãn hiệu Hermès cũng đã giúp cho nghệ thuật ‘graffiti’ có cơ hội để nhiều thêm người hiểu rõ hơn.

Cho dù nét sáng tạo của Kongo đã cứ càng ngày càng thời trang và có tính chất thương mại, khi nghệ sĩ vẽ ‘graffiti’ thì ông không hề nghĩ gì về tiền bạc, mà chỉ muốn tự tỏ bày và giúp biến mình thành người của quần chúng. Đó không hề dính líu gì về chính trị, về nhận định hiện tình xã hội mà cũng không phải là một hình thức nổi loạn, nhưng chỉ là nghệ thuật thuần túy cùng quyền tự do phát biểu mà thôi. Ông đã nhận xét, “Nhãn hiệu của Hermès là một chiếc xe do ngựa kéo. Nó mang ý nghĩa của một chuyến du hành. ‘Graffiti’ thì cũng như là đi du lịch. Tài năng về thủ công cũng khá quan trọng, và Hermès thì đã đi tiên phong. ‘Graffiti’ cũng đồng nghĩa với thủ công nghệ: với các khung tranh thì ta chỉ có thể tự tay hoàn thành mà thôi – Tôi không dùng máy điện toán hay Photoshop. Đó quả thực là một trao đổi giữa một con người và một đồ vật. Thêm nữa, tôi cũng nhắm vào phẩm chất – đó là lý do tại sao khi bắt đầu sáng tác trên khung, thì tôi trước hết phải chuẩn bị vải sợi với khung. Tôi đã bắt đầu thực sự nhận ra là mình cũng đồng quan niệm như là công ty Hermès, khi tôi thấy được cái đặc tính khéo léo, cái sản phẩm sau khi hoàn thành và thực sự, xa xỉ có nghĩa là gì, và các mối xa xỉ lớn nhất chính là thời gian, sự khéo léo và phẩm chất mà thôi”.

Kongo nghiên cứu chiếc phi cơ mẫu Dassault Rafale trước khi vẽ lên, mà sẽ được bán đấu giá bởi Artcurial để gây quỹ cho Hiệp Hội Antoine de Saint-Exupéry Youth Foundation (Hình của Nicolas Delsalle)

Kongo thích đồng sáng tác, cho dù đó là với đèn 'neon' – một biểu tượng của xã hội tiêu thụ mà vẫn hiện diện ở khắp mọi trung tâm tài chính và thương mại trên toàn cầu – với nghệ sĩ đương thời Thomas Lélou, hay là trong dự án về một cái bàn đặc chế từ thân cây chung với Pinel & Pinel, hay viết bằng tiếng Aramaic trên tượng Chúa Giê-su được thực hiện bởi nhà điêu khắc bạn là nghệ sĩ Hacene Sadoune như là một biểu tượng nhằm trả đũa Chúa, mà tôn giáo đã đánh cắp, về lại cho dân chúng. Nghệ sĩ có tiết lộ, "Điều hấp dẫn tôi trong việc đồng sáng tác là những dự án đó đều có ý nghĩa, cũng như là được tiếp xúc với nhiều phương pháp làm việc khác nhau, rồi lại cũng gặp được những nhân vật đang cố phát triển nghệ thuật của họ theo nhiều cách khác nhau". Ông cũng đã vẽ riêng một chiếc phi cơ mẫu Dassault Rafale để tặng gây quỹ cho Hiệp hội Antoine de Saint-Exupéry Youth Foundation chuyên hỗ trợ cho các dự án của giới trẻ đang thiếu phương tiện trên toàn thế giới, mà đã được bán tại một cuộc đấu giá hàng không Artcurial trong tháng giêng năm ngoái. "Cho dù Saint-Exupéry hay Hermès thì họ đều có cùng quan hệ về đề tài du lịch; họ có một triết lý. Nếu không có một triết lý trong đời sống, thì coi như bạn không có gì cả", ông nhấn mạnh. Cũng vậy, với dự án mới nhất của mình tại Bagnolet: "Chúng ta không biết được là một danh từ hay một ý tưởng nào đó rồi thì có thể sẽ đưa chúng ta đi tới đâu, nên tôi muốn thành lập một nơi gặp gỡ để truyền lại cho các nghệ sĩ trẻ qua nghệ thuật 'graffiti', để cho họ hiểu được, qua kinh nghiệm của chính riêng tôi hay của một niềm đam mê nào đó, là mình có thể đi khắp toàn cầu và sẽ gặp được những nhân vật tuyệt vời. Vì những rủi ro trong cuộc sống, mình có thể bị khó khăn, nhưng điều đó không có nghĩa là mình phải tuyệt vọng, do đó, nên đối với tôi, thật quan trọng để có thể chuyển đạt cái khí lực và triết học đó. Đường nói

chung với nhau thì chính sẽ là nghệ thuật 'graffiti', vì nó có sức hấp dẫn giới trẻ, nhưng mục đích chính là để rang đưa họ vào nghệ thuật tranh cổ điển, văn hóa, hội họa đương thời, để họ có thể hiểu thêm được chút ít cái thế giới mà họ đang sinh sống, và khi mà họ có đủ mọi yếu tố đó, thì rồi họ sẽ có thể tự quyết định cho mình”.

Kongo trong năm 2015 có một cuộc triển lãm riêng gọi là Mr Colorful ~ Ông Màu Sắc tại Galerie Matignon ở Ba-lê.